

Ιστορική Εκκλησιαστική Ιχνηλασία

Οι Αρχιεπίσκοποι Αθηνών (1850-2008)

Από το 1850, όταν το πάνσεπτο Οικουμενικό Πατριαρχείο μας παραχώρησε κανονικώς το «αυτοκέφαλο καθεστώς» στην θυγατέρα Εκκλησία της Ελλάδος, μέχρι και σήμερα, οι Αρχιεπίσκοποι Αθηνών, οι οποίοι αρχικά ονομάζονταν απλώς Μητροπολίτες Αθηνών, ανέρχονται στους 19.

Ο **Νεόφυτος Μεταξάς (1850-1861)** υπήρξε Επίσκοπος Αττικής και επί των ημερών του το Πάνσεπτο Οικουμενικό Πατριαρχείο παρεχώρησε στην μέχρι τότε πραξικοπηματικώς και αντικανονικώς από το 1833 διατελούσα σχισματική Εκκλησία της Ελλάδος, το λεγόμενο "**αυτοκέφαλο**" καθεστώς. Έτσι, ο πρώτος "Μητροπολίτης Αθηνών", ο οποίος ορίστηκε και "Πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου του Βασιλείου της Ελλάδος, υπήρξε ο Νεόφυτος, ο οποίος εκοιμήθη το έτος 1861.

Ο δεύτερος μετά την απελευθέρωση Μητροπολίτης Αθηνών υπήρξε ο καθηγητής και Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών **Μισαήλ Αποστολίδης**, ο μέχρι τότε Μητροπολίτης Πατρών και Ηλείας. Ο Μισαήλ εκπροσώπησε την ανυπόστατη Ιερά Σύνοδο της μέχρι το 1850 αντικανονικής και σχισματικής Εκκλησίας της Ελλάδος στην Κωνσταντινούπολη, όταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο είχε αποφασίσει μετά από 17 συναπτά έτη (1833-1850) να παραχωρήσει κανονικώς τω τρόπω το "αυτοκέφαλο καθεστώς" στην Εκκλησία της Ελλάδος. Μητροπολίτης Αθηνών εξελέγη την 31η Δεκεμβρίου του 1861 και επί των ημερών του ανηγέρθη το μνημείο του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄ και εγκαινιάστηκε ο Μητροπολιτικός ναός των Αθηνών. Απεβίωσε ξαφνικά την 21η Ιουλίου του 1862.

Ο από Αιτωλοακαρνανίας Μητροπολίτης Αθηνών **Θεόφιλος Βλαχοπαπαδόπουλος** εξελέγη το έτος 1862 και η όλη δράση του συνδέεται κυρίως με το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας. Επί των ημερών του μετεφέρθη από τη Ρωσία στην Αθήνα και εναποτέθηκε στον Μητροπολιτικό ναό Αθηνών, το ιερό λείψανο του Εθνομάρτυρος Πατριάρχου Αγίου Γρηγορίου του Ε. Ο Αθηνών Θεόφιλος εκοιμήθη την 15η Ιουλίου του 1873.

Προκόπιος ο Α΄ (Γεωργιάδης) εξελέγη στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο των Αθηνών το έτος 1874. Παρά τον αξιόλογο και πνευματικό χαρακτήρα του, εντούτοις, δεν άφησε μέγα έργο λόγω της αδέικου και αβασίμου κατηγορίας κατ' αυτού ότι δεν αντιμετώπισε την πολύμορφη κατάπτωση του κλήρου. Τούτο συνέβη λόγω του σκανδάλου των "Σιμωνιακών" Αρχιερέων, το οποίο διετάραξε τον εκκλησιαστικό και πολιτικό βίο της Ελλάδος. Στο κακό αυτό κλίμα υπέστη και ο ίδιος άδικες και προπετείς επιθέσεις καίτοι δεν είχε καμία σχέση με τα γεγονότα. Εκοιμήθη τον Ιανουάριο του 1889.

Γερμανός ο Καλλιγάς, ο από Κεφαλληνίας, εξελέγη Μητροπολίτης Αθηνών τον Ιούλιο του 1889. Εκκλησιαστικός άνδρας με κύρος, ήθος και διοικητικές ικανότητες. Κύριος στόχος του υπήρξε η ηθική και πνευματική ανύψωση του ιερού κλήρου, αλλά και η αξιοπρεπής συντήρηση και μισθοδοσία του εκ μέρους της ελληνικής πολιτείας. Ίδρυσε την "Γερμάνειον" Ιερατική Σχολή, τον "Ίερό Σύνδεσμο" κληρικών και το θεολογικό Ορφανοτροφείο. Εκοιμήθη το 1896.

Ο διάδοχός του **Προκόπιος ο Β΄ (Οικονομίδης)**, ο οποίος ανήλθε στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο των Αθηνών κατά το έτος 1896, ως κύριο έργο του έθεσε την πνευματική καλλιέργεια του ιερού κλήρου, την μέριμνα για την βελτίωση και εδραίωση του θείου κηρύγματος και τον λεπτομερή προγραμματισμό της εκκλησιαστικής εν γένει ανορθώσεως. Όταν ξέσπασαν τα λεγόμενα "Ευαγγελικά", αναγκάστηκε να παραιτηθεί κατά τον Νοέμβριο του 1901.

Αμφιλεγόμενη, λόγω των πολιτικών πεποιθήσεών του, υπήρξε ο Αθηνών **Θεόκλητος ο Α΄ (Μηνόπουλος)**, ο από Μονεμβασίας και Λακεδαιμόνος. Έντονη υπήρξε η δράση του για την ίδρυση γενικού εκκλησιαστικού ταμείου και ακατάβλητος ο αγώνας του να υπερασπιστεί τα δίκαια της Εκκλησίας από τις παρεμβάσεις της πολιτείας. Η ίδρυση τελικώς του εκκλησιαστικού ταμείου και η ψήφιση του νόμου περί ενοριών, προσόντων εφημερίων και ενοριακού κλήρου απετέλεσαν σταθμό στην πορεία της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ο Θεόκλητος όμως παρεσύρθη από τους Βασιλικούς και αναθεμάτισε (12-12-1916) τον Ελευθέριο Βενιζέλο, γεγονός το οποίο έβλαψε καίρια την Εκκλησία. Το 1918 εξέπεσε του θρόνου του με απόφαση του Ανωτάτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου και επανήλθε, χωρίς όμως προηγούμενη αθώωσή του, το έτος 1920. Τελικά Μείζων Σύνοδος κατά το έτος 1922 απεκατέστησε τον Θεόκλητο, αλλά ο ίδιος παρέμεινε έκπτωτος του θρόνου. Κατά την β΄ αρχιεπισκοπική θητεία του (1920-1922) με πρότασή του ανεγνωρίσθη ως Άγιος της Εκκλησίας

ο απαγχονισθείς Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄ (+1821). Ο Αθηνών Θεόκλητος εκοιμήθη τον Δεκέμβριο του 1931.

Μελέτιος ο Μεταξάκης (1918-1920) εξελέγη στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο των Αθηνών από "αριστίνδην" Σύνοδο. Ήταν βενιζελικός και η εκλογή του συνέπεσε με το αποκορύφωμα του εθνικού διχασμού. Παρά ταύτα ανέπτυξε εντονότατη δράση διότι ήταν μορφωμένος και χαρισματικός Ιεράρχης. Ίδρυσε τα περιοδικά "Εκκλησιαστικός Κήρυξ" και "Καινή Διδαχή", ενώ παράλληλα ανήγειρε την "Στέγη της Εκκλησίας" (Σημερινό Ορφανοτροφείο Βουλιαγμένης). Εμερίμνησε για την μόρφωση του κλήρου, την ίδρυση τυπογραφείου, και παράλληλα συνέταξε νέο «Καταστατικό Χάρτη» διοικήσεως της Εκκλησίας της Ελλάδος και ανέλαβε πολλές περιοδείες ποιμαντικού χαρακτήρα. Απεμακρύνθη του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου το 1920.

Μέγιστη μορφή ο Αθηνών **Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (1923-1938)**, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος ανεμόρφωσε την Εκκλησία της Ελλάδος. Επί των ημερών του επεβλήθη το "Ιουλιανό Ημερολόγιο", εκδόθηκαν οι Νόμοι "Περί Οργανισμού Διοικήσεως Εκκλησιαστικής Περιουσίας", "Περί Ταμείου Ασφαλίσεως Κλήρου Ελλάδος", "Περί Αποστολικής Διακονίας", "Περί Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων", και κυρίως ο νέος "Καταστατικός Νόμος" της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ίδρυσε τα μέχρι σήμερα εκδιδόμενα επιστημονικά περιοδικά "Εκκλησία" και "Θεολογία". Εκοιμήθη το έτος 1938.

Ο Κομοτηναίος **Χρυσάνθος Φιλιππίδης**, ο από Τραπεζούντος, εξελέγη Αρχιεπίσκοπος με την παρέμβαση της Μεταξικής κυβερνήσεως, ενώ προηγουμένως είχε εκλεγεί Αρχιεπίσκοπος ο Δαμασκηνός Παπανδρέου. Στο σύντομο χρονικό διάστημα (1938-1941) της Αρχιεπισκοπείας του ανέπτυξε έντονο φιλανθρωπικό έργο και ανεδείχθη αδούλωτη μορφή διότι ηρνήθη να ορκίσει την κατοχική κυβέρνηση Τσολάκογλου, χαρακτηθησείς ως ο πρώτος αντιστασιακός και «Αρχιεπίσκοπος του Όχι». Εκηρύχθη έκπτωτος του Αρχιεπισκόπου Θρόνου το 1941 και εκοιμήθη το 1949.

Ο **Δαμασκηνός Παπανδρέου (1941-1949)** καίτοι εξελέγη Αρχιεπίσκοπος το 1938, απεμακρύνθη του θρόνου του λόγω της παρεμβάσεως του δικτάτορος Ιω. Μεταξά, αλλά επανήλθε το έτος 1941. Μέγας εκκλησιαστικός άνδρας κράτησε ψηλά την αξιοπρέπεια του έθνους κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής και επέδειξε απaráμιλλη δράση υπέρ του τότε δοκιμαζόμενου ελληνικού λαού, ιδρύοντας τον "εκκλησιαστικό οργανισμό χριστιανικής

αλληλεγγύης" για την αντιμετώπιση της πείνας, την υπηρεσία απόρων κρατουμένων και την υπηρεσία υπέρ των οικογενειών εκτελεσθέντων...

Μετά τα Δεκεμβριανά διετέλεσε Αντιβασιλεύς μέχρι την επάνοδο του Βασιλέως Γεωργίου του Β΄. Εκοιμήθη το 1949.

Ο από Ιωαννίνων **Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σπυρίδων Βλάχος (1949-1956)** υπήρξε άνδρας αγωνιστής και εθνικός μαχητής στους αγώνες του Γένους μας. Εξελέγη Αρχιεπίσκοπος τον Ιούνιο του 1949. Απεκατέστησε τα ορφανά του Εμφυλίου Πολέμου, μερίμνησε για την αξιοπρεπή μισθοδοσία του κλήρου, χρηματοδότησε με πανελλήνιο έρανο την ανοικοδόμησε νέων ναών, ενίσχυσε τον θεσμό της "Αποστολικής Διακονίας" και αγωνίσθηκε υπέρ της Εκκλησιαστικής Περιουσίας. Έδωσε μεγάλο αγώνα υπέρ του Κυπριακού ζητήματος. Εκοιμήθη το έτος 1956.

Ο από Λαρίσης και Πλαταμώνος, Αρχιεπίσκοπος Αθηνών **Δωρόθεος Κοτταράς** παρέμεινε στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο μόνο 15 μήνες (Μάρτιος 1956-Ιούλιος 1957) και προσπάθησε να συνεχίσει το έργο του προκατόχου του.

Διάδοχός του υπήρξε ο από Πατρών **Θεόκλητος ο Β΄ (Παναγιωτόπουλος)**. Επί των ημερών του κατηργήθη το λεγόμενο "μεταθετόν" των Μητροπολιτών, ιδρύθηκαν η Σχολή Διακονιστών και το Πνευματικό Φροντιστήριο Πεντέλης, εκκλησιαστικές σχολές, ενώ αθρόα υπήρξε η αποστολή ιεροκηρύκων στις επαρχίες. Εκοιμήθη το 1962.

Ο δε διάδοχός του, ο από Αττικής και Μεγαρίδος **Ιάκωβος Βαβανάτσος** παρέμεινε στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο μόνο 12 ημέρες και παραιτήθη λόγω του εκκλησιαστικού σάλου το οποίο δημιουργήθηκε με την εκλογή του...

Ο **Αθηνών Χρυσόστομος (1962-1967) ο Β΄ (Χατζησταύρου)**, ο από Φιλίππων και Θάσου, καίτοι υπέργηρος υπήρξε άξιος πηδαλιούχος της εκκλησιαστικής διοικήσεως, αλλά το 1967 το δικτατορικό καθεστώς του υπέδειξε να παραιτηθεί. Εκείνος αρνήθηκε και όταν η Χούντα έθεσε σε εφαρμογή τον περί ορίου ηλικίας Νόμο για τους Αρχιερείς και τον Αρχιεπίσκοπο, οδηγήθηκε αναγκαστικά σε παραίτηση. Εκοιμήθη το 1968.

Με την επικράτηση του δικτατορικού καθεστώτος στις 21 Απριλίου του 1967 εξελέγη αντικανονικώς Αρχιεπίσκοπος Αθηνών ο μέχρι τότε Αρχιμανδρίτης και Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης **Ιερόνυμος Κοτσώνης**, ο οποίος με κάθε τρόπο προσπάθησε να πλήξει το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αλλά απέτυχε παταγωδώς. Οδηγήθηκε σε παραίτηση το 1973.

Διάδοχός του και κανονικός Αρχιεπίσκοπος αναδείχθηκε κατά τον Ιανουάριο του 1974 ο από **Ιωαννίνων Σεραφείμ Α΄ (Τίκας)**, ο μακροβιότερος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών **(1974-1998)**. Ο Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ απεκατέστησε την διασαλευθείσα κανονική τάξη της Εκκλησίας λόγω της τακτικής του αντικανονικού Ιερωνύμου και κυρίως ανέπτυξε άριστες και αρμονικές σχέσεις με το πάνσεπτο και μαρτυρικό Οικουμενικό Πατριαρχείο. Επί των ημερών του εψηφίσθη και έγινε νόμος του Κράτους ο νέος "Καταστατικός Χάρτης" διοικήσεως της Εκκλησίας της Ελλάδος (1977), ο οποίος βασίζεται στην αρχή της "συναλληλίας" μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας. Εκοιμήθη τον Απρίλιο του 1998.

Ο **Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χριστόδουλος ο Α΄ (Παρασκευαΐδης)** , ο από Δημητριάδος και Αλμυρού, εξελέγη κατά το έτος 1998. Με την αμεσότητά του προσέλκυσε την νεότητα στην Εκκλησία και συνέβαλε στο να ακούγεται ο λόγος της Εκκλησίας για τα σύγχρονα ζητήματα τα οποία απασχολούν τον άνθρωπο και την κοινωνία. Ήλθε αδίκως και με υπαιτιότητά του σε ρήξη με το Οικουμενικό Πατριαρχείο για το ζήτημα των Πατριαρχικών Εκκλησιαστικών Επαρχιών των «Νέων Χωρών» και με την Ελληνική Πολιτεία για το ζήτημα των ταυτοτήτων". Εκοιμήθη τον Ιανουάριο του 2008.

Διάδοχος του αιιδίμου Αρχιεπισκόπου Χριστοδούλου είναι ο από Θηβών και Λεβαδείας **Ιερώνυμος ο Β΄ (2008)**, ο οποίος διακονεί την καθ' Ελλάδα Εκκλησία με ταπεινότητα, μετριοφροσύνη, σύνεση και σώφρονα λογισμό, εάν αναλογισθεί κάποιος ότι η Αρχιεπισκοπική θητεία του συνέπεσε περίπου με την έναρξη της δεινής Οικονομικής κρίσεως στην Ελλάδα, οπότε το κέντρο βάρους της όλης ποιμαντικής μερίμνης και του ανυστάκτου ενδιαφέροντός του πέφτει σε έργα φιλανθρωπίας, κοινωνικής αλληλεγγύης και συναρωγής στους δεινώς δοκιμαζομένους ένεκα της κατοχικής οικονομικής υποδουλώσεως της Ελλάδος και των Νεοελλήνων στους αλλοτρίους δανειστές. Η ιστορία όμως ως αδέκαστος και απροσωπόληπτος κριτής θα κρίνει στο μέλλον το όλο Αρχιεπισκοπικό έργο του.